

Recenzije.

Grabmann, Martin: Mittelalterliches Geistesleben. Abhandlungen zur Geschichte der Scholastik und Mystik. Band II, XII und 649 Seiten. München (Max Hueber) 1936. Auslandspreis: geb. RM 18, brosch. RM 15,75.

Pod istim naslovom izašla je 1926. godine u istoj nakladi zbirka pišćevih članaka o raznim pitanjima srednjovjekovne skolastičke filozofije i teologije. Ovaj novi svezak sastoji se dijelom iz već drugdje objelodanjenih dijelom iz dosad neobjelodanjenih članaka, u kojima se opsežno obrađuju problemi srednjovjekovnog augustinizma, aristotelizma i averozizma. Posebno se ističe također veliki upliv sv. Alberta Velikog i sv. Tome Akvinskog na duhovnu signaturu srednjega vijeka. Potpuno novi su samo slijedeći članci: Der Einfluss des heiligen Augustinus auf die Verwertung und Bewertung der Antike im Mittelalter — Aristoteles im Werturteil des Mittelalters — Kaiser Friedrich II. und sein Verhältnis zur aristotelischen und arabischen Philosophie — Die Aristoteleskommentatoren Adam von Bocfeld und Adam von Bouchermefort, die Anfänge der Erklärung des »neuen Aristoteles« in England — Der Bologneser Averroist Angelo d'Arezzo — Ein spätmittelalterlicher Kommentator zur Verurteilung des lateinischen Averroismus durch Bischof Stephan Tempier von Paris (1277) und zu anderen Irrtumslisten. Ali i za ostale rasprave tvrdi pisac, da ih je veoma preradio, pa na osnovi novih rukopisa i nove stručne literature znatno usavršio.

Budući da pisac sam naglašuje, da u središtu njegovih rasprava stoji problem »Aristotel u srednjem vijeku«, obrađen u više članaka, to će se i ja kod tog pitanja zaustaviti. Ističem odmah, da je učeni pisac ispravio vrlo rašireno mišljenje, da je srednjovjekovna skolastička filozofija prema Aristotelu i prema aristotelizmu uopće bila u odnošaju neznanstvenog servilizma, štoviše da srednjovjekovni kršćanski mislioci uslijed tobože nedovoljnog poznavanja filološke metode nisu ispravno razumjeli aristotelSKU filozofiju. Pišćeva zasluga je u znanstvenom dokumentiranju svoga stanovišta na osnovi izvornih spisa srednjovjekovnih skolastičkih mislilaca. K tomu vidimo u novom svijetlu ne samo raznolikost Aristotelove sudbine u ocjeni srednjovjekovne skolastike, nego i mnoga sporednija stručna pitanja sličnoga sadržaja. Zanimljivo je među ostalim prikazana mnogo obrađena tema 14. i 15. stoljeća: Da li je Aristotelova duša spašena i da li se ona nalazi u nebu? U mnogom pogledu je instruktivno građivo iz franjevačke škole, koja je to pitanje obično negativno rješila, po svoj prilici zato, što je ona augustinsko-platonski orijentirana. Negativnih rješenja bilo je i sa strane učesnika u sporu između albertista i tomista na univerzi-

tetu u Kölnu. Pozitivno stanovište, koje je zastupao Lambertus de Monte (15. stoljeće), originalno je ne samo obzirom na teološko dokazivanje, nego još više u pogledu autentičnosti aristotelovih spisa i tekstova. Već njemu je bila poznata izreka, pripisana Aristotelu od štovatelja aristotelizma: *O ens entium (ili: O ens primum) miserere mei!*

Povijest skolastičke filozofije i teologije dobila je ovim djelom jedan skupocjeni prinos iz najpozvanije ruke iskusnog stručnjaka i vrsnog učenjaka.

Dr. Vilim Keilbach.

Acta Pont. Academiae Romanae S. Thomae Aq. et Religionis Catholicae. Nova series, vol. I, 214 p. Anno 1934. Taurini-Romae (Marietti) 1935. Cijena: 10 tal. lira:

Pred nama je zbirka naučnih rasprava i drugih manjih prinosa, u kojima se tretira čitav niz aktualnih filozofskih i filozofsko-teoloških pitanja. Na koncu se nalazi još opširan referat o pravilima Akademije sv. Tome, zatim kronika i nekrolog (Talamo, Ballerini, De la Taille, Cappellazzi).

Pod naslovom »Il significato storico di S. Tommaso d' Aquino« (9—32) prikazuje A. M a s n o v o, profesor katoličkog univerziteta u Milanu, na osnovi ličnog istraživanja skolastike u 13. stoljeću upliv sv. Tome na daljnji razvitak filozofije. Posebnu pažnju posvećuje značenju naučnog rada Vilima d'Auvergne, pariškog biskupa.

U svojoj latinskoj raspravi »Doctrina thomistica de potentia et actu contra recentes impugnationes vindicatur« (33—49) upušta se J. G r e d t O. S. B. u zanimljivu polemiku između P. Mansera i L. Fuetschera, jer je njom i on osobno tangiran. Kao tomist — braneći Mansera — pisac tvrdi i nastoji dokazati, da se pravi (ne samo »novi«) tomizam uistinu osniva na realnoj razlici »inter actum et potentiam limitantem actum« i da je taj temelj posve solidan. Zatim i obratno tvrdi, da suarezijanska metafizika — koju Fuetscher zastupa — stvarno nema čvrstog temelja, a da je njezino opravdanje fiktivno. Svakako sporno pitanje ove polemike nije ni ovim člankom za uvijek raščišćeno. Ne znam da li je u interesu same stvari piščev sud, kojim završuje svoju raspravu: »Sententia quam adversarius fert contra thomisticam philosophiam ex eo provenire videtur quod aliquando minus bene hanc philosophiam penetraverit. Modus tamen disserendi sobrius et vere scientificus eum tamquam vere studiosum veritatis manifestat. Quapropter speramus fore, ut ad aliter de philosophia S. Thomae iudicandum deducatur, si sapientiam S. Thomae diligentius expenderit.«

A. M i l l s O. S. M. u svojoj raspravi »De valore obiectivo cognitionis sensitivae« (50—60) nastoji opravdati nauku starih skolastika, koji su naučavali da ima sjetilnih kvaliteta, koje formalno kao takve postoje u objektivnom redu, a da su one direktno kao takve predmet našeg sjetilnog spoznanja. Njegov manji prinos »De natura et origine speciei sensibilis« (163—169) je dopuna ovoj raspravi.

Poznati njemački učenjak M. G r a b m a n n u u zanimljivom članku »Circa historiam distinctionis essentiae et esse« (61—76) na osnovi manje poznatih rukopisa i inače poznatih podataka dokazuje ovu tezu: »Secundum iudicium philosophorum artistarum et averroistarum saeculi XIII et XIV ineuntis S. Thomas Aquinas distinctionem inter essentiam et existen-